

I skyggen av bore

BØKER

Paul Roberts:
«The end of oil»
Bloomsbury, 2004
332 sider

anmeldelse

Paul Roberts' bok er et engasjert og bredt anlagt bidrag til energidebatten.

Det ligger en porsjon livsvisdom i selve oljens tvetydighet: Ut fra et strengt egoistisk synspunkt vil enhver ønske seg at det er nok olje til ens egen tid på jorden, men fra et altruistisk miljøvern-synspunkt bør en kanskje håpe at det tok slutt så fort som mulig. Det er, som bok-tittelen «The End of Oil» antyder, framtida uten olje forfatter Paul Roberts er mest opptatt av – eller, for å være helt nøyaktig, oljens gradvise forsvinning og overgangen til nye (eller gamle) energikilder.

Oljen avløste kullet som vår viktigste energikilde en januarmorgen i 1901, og stedet var Spindletop, Texas. Hånd i hånd med påfølgende oljeutvinning i stor stil gikk utviklingen av forbrenningsmotoren til bilkjøring og elektrisitet til belysning. Om den industrielle revolusjon var kuldrevet, så er det like riktig å hevde at de siste hundre års velstandsutvikling hos oss har vært oljesmurt. Men som vi alle vet, dette er for godt til å være sant, og det kan ikke vare.

Mange spør når oljen vil ta slutt, men Roberts forklarer at dette ikke er den rette måten å se det på, for det vil være mye olje igjen når det ikke lenger er lønnsomt å hente den opp. Oljealderen består av flere topper. USA ledet lenge an i både produksjon og forbruk, men allerede i 1946 konsumerte amerikanerne mer enn de greide å utvinne selv. I 1970 nådde de sin «produksjon peak». Det er disse forskjellige produksjonstoppene det gir mening å snakke om, for når forsyningene begynner å gå ned, så blir man tvunget til å utvikle alternativer. Oljen til land utenfor Opec vil nå sin topp rundt 2015, mens Opec selv kan holde på til 2025. Og hva med Norge, da? Ingen grunn til å feire, sier Roberts,

«Blir oppvarming billigere, kjøper vi bare større hus»

ALTERNATIVER: Det er lett å skyld på oljeselskaper og regjeringer, men til syvende og sist er det forbrukerne som bestemmer hvilke energikilder som vil dominere, mener forfatteren Paul Roberts.

FOTO: KNUT NEDRÅS, SCANPIX

for nedturen startet faktisk nå ved nyttår ...

Fra første stund unnlot oljen å lystre markedets usynlige hånd, for noen frihandelsvare har den aldri vært. John D. Rockefeller's monopol-liggende Standard Oil ble besvart av antitrust-lover, og den påfølgende etableringen av syv enorme oljeselskaper («de syv søstre») ble møtt med sporadiske nasjonaliseringer. Som kjent er texanere villige til å gå lengre enn de fleste for å sikre forsyninger utenfra, om det skulle trenge, og pirke bort i «det frie» markedet med geværspissen. Roberts hevder at Bush-regjeringens mål har vært å stabilisere oljeprisen på rundt 18 dollar fatet, som anses som en akseptabel pris for forbrukeren, samtidig som (de amerikanske) oljeselskaperne kan fortsette å høve inn. Dette har de klart dårlig, og ikke vil det bli lettere.

«Roberts svinger mellom apokalyptestemning når han snakker om miljøvern og entusiasme når han snakker om framtida»

Et selvfølgelig høydepunkt og vendepunkt i oljehistorien var dannelsen av Opec og tilhørende nasjonaliseringer. Den påfølgende oljekrisen i 1973 forrykket balansen for alltid i USAs disfavør, og i framtiden vil de bli enda mer prisgitt potensielt fiendtlige Opec-land. Med Saudi-Arabia og Russland som framtidens største produsenter, og India og Kina som voksende konsumenter, er bildet i krystallkullen mildt sagt uklart.

Oljens velsignelser er altså forbundet med en god del hodebry både for geopolitikere, brenselforskere og miljøver-

ner. Roberts påstår at Kyoto-protokollen er skreddersydd for EU, men han er ikke helt på rett spor når det gjelder Russland. Han hevder russerne ikke har hatt incentiver til å signere, mens de som kjent tvert imot nylig sluttet seg til protokollen. Han skriver også om den bisarre situasjonen i Sibir, der global oppvarming fører til at isen forsvinner slik at olje og gass blir lettere tilgjengelig.

Roberts svinger mellom apokalyptestemning når han snakker om miljøvern og entusiasme når han snakker om framtida. Han presenterer de energikildene som ikke er (el-

ler aldri kan bli) uttømt. Det finnes ennå mye kull, men kull er svært forurensende; og mye naturgass (blant annet i Norge), men det er dyrt å transportere. Vind, sol og atomkraft har andre fordeler og ulemper. Roberts mener at naturgass, som forurenser lite, vil være den beste energikilden i overgangen til det han håper vil være framtidens drivstoff: en brenselcelle som omformer hydrogen til strøm og vann, uten utslipp av CO₂.

Det er lett å skyld på oljeselskaper og regjeringer, men til syvende og sist er det forbrukerne som bestemmer. Dessverre vet vi ikke vårt eget beste, hevder Roberts, for blir oppvarming billigere, kjøper vi bare større hus. Hans favoritt-metafor for den «dumme forbrukeren» er SUV-eieren (SUV står for «sport-utility vehicle», en

Etårnet

stor biltype). For kun én av tyve SUV-eiere i USA kjører noensinne offroad, og kun én av ti pickup-kjørere bruker lasteplanet.

Det som gjør forbrukeren «dum» er at han stort sett kun interesserer seg for innkjøpspris, og konsekvent unngår å tenke langsiktig. Roberts trekker fram et riktignok noe spekulativt regnestykke satt opp av en forsker i California. Det skal inkludere alle skjulte kostnader ved å ha olje som hovedenergikilde – alt fra omkostningene ved fremtidige flommer på grunn av global oppvarming til utgiftene forbundet med å ha USA

«De siste hundre års velstandsutvikling hos oss har vært oljesmurt. Det kan ikke vare»

femte flåte permanent på plass Midtøsten. Regnestykket viser at det faktisk ville være billigere for amerikanere å begynne å basere seg på hydrogendrevne brenselceller allerede i dag!

Paul Roberts er en kjent og respektert skribent i USA, og hans bok «The End of Oil» bærer preg av at han kan mye om alt. Det kan imidlertid gå litt fort i svingene av og til, særlig når han ser for seg diverse truende geopolitiske allianser. Boken kunne også fått større gjennomslag om han hadde vært flinkere til å oppgi kilder og utarbeide tabeller. Roberts foretrekker litt «artige» statistikker å la amerikanske sportssendinger på tv. Redigeringen kunne også vært litt strammere, for selv om boken er delt opp i kapitler etter temaer, så kommer stoffet ganske huller til bulter. Men for all del, boken er både god og viktig.

Frederik Giertsen, Cand. Philol.

NYTT HYSTERI: I juli kommer J.K. Rowling med sin sjette bok om Harry Potter. FOTO: SCANPIX/REUTERS

Nytt på engelsk

Hva kan man glede (eventuelt grue) seg til av engelskspråklige bøker i 2005?

BØKER

Av Nils-Øivind Haagensen

Skal man snakke om og sile gjennom noen av kommende års engelskspråklige utgivelser sier det seg selv at omfanget blir stort, og at forfattere og titler som ikke hører hjemme i samme artikkel kommer til å gjøre nettopp det. Men åkei – den store internasjonale bestselgeren i år kommer nokså garantert til å bli J.K. Rowlings sjette bok om Harry Potter («Harry Potter and the Half-Blood Prince»). En bok som allerede toppet nettbokhandler Amazons salgslister, drøye syv måneder før utgivelsesdato (16 juli).

En annen storhet som neppe kan forventes seg samme salg er John Updike, som slipper sin 21. roman, «Villages», nå i januar. Det gjelder også for japanske Haruki Murakami, han slipper også roman (på engelsk) denne måneden (6. januar), om enn ikke den 21 i rekken. Tittelen: «Kafka on the shore».

Mest vår, litt høst

Og når vi er inne på japansk-fødte: Kazuo Ishiguro kommer med sin første roman på fem år, «Never let me go» (i

mars), hvor tre personer i 30-åra drar tilbake til barneskolen sin og finner ut noen ting. Hvem var det som sa at man ikke kan dra hjem igjen?

På en helt annen side kommer skotten Ian McEwan med romanen «Saturday» (februar), som visstnok tar som sitt utgangspunkt de store antikrigsdemonstrasjonene av 15. februar, 2003.

Og fra den andre siden av havet blir det ny novellesamling fra amerikanske Dave Eggers. Han som for litt siden ga oss «Et forbløffende talentfullt, dypt rystende verk»,

OM MAO: Forfatteren Jung Chang kommer i år med en biografi om formann Mao.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

kommer i mars med «How we are hungry». En annen ung amerikansk forfatter, Jonathan Safran Foer, er også aktuell i vår (april) med romanen «Extremely Loud and Incredibly Close», om en ni år gammel gutt som prøver å forstå hvorfor faren måtte dø i terrorangrepet 11. september.

Det blir også ny roman fra Zadie Smith i år. Rett nok til høsten (september) da «On beauty» kommer, og får flott selskap av Salman Rushdie, hvis kommende roman har tittelen «Careless masters».

Samt biografier

Det blir selvsagt biografier også på engelsk i år, og den kanskje mest interessante for mange av Klassekampens lesere er Jung Changs kommende bok om formann Mao. Det ligger visstnok ti år med forskning og feltarbeid bak denne biografien og forventningene er store. I tillegg blir det bøker om blant andre Robert Louis Stevenson (skrevet av Claire Harman), D.H. Lawrence (av John Worthen), Virginia Woolf (av Allen Lane), Billie Holiday (av Julia Blackburn), samt en ny biografi om den irske musikeren Van Morrison, «No surrender», om de voksne åra, ført i penn av Johnny Rogan.

Det ble noen titler og navn. Det kommer selvsagt et helt hav andre. Fra mindre kjente og like kjente. Verden er stor. Litteraturen er rik. Det vet vi. Det visste vi. Det venter vi på. nilsioivind.haagensen@klassekampen.no